

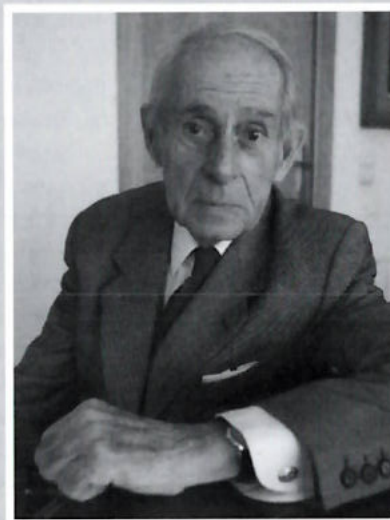
Entrevista

Albert Casellas,

El Dr. Albert Casellas (Girona, 1923), en una conferència pronunciada el 1971 a Elaià Club, de Barcelona, va dir: «El progrés mateix serà causa de traumes psicològics que lesionaran l'ésser humà de forma tan agressiva com les malalties orgàniques. La malaltia no és una simple relació de dades, una alteració de constants bioquímiques o un traçat patològic. La malaltia és també una forma de ser i estar en el món; el malalt és un ésser social que no viu aïllat, sinó que coexisteix amb els altres». Per aquest aspecte social, el tractament de les malalties té unes certes semblances amb l'exercici de la ciutadania: ningú no pot anar sol. Medicina i humanisme, entrelaçats, dibuixen el perfil d'una personalitat que ha treballat apassionadament la pràctica de la medicina professional i els projectes creatius de ciutadania.

—Pelegrinem als seus orígens, que porten cognoms de ressonàncies amb molta cultura i ciutadania gironines.

—Mai podré agrair prou a la vida haver nascut en la que va ser la meua família. El pare, Francesc Casellas, professor de música, havia fet concerts amb Xavier Cugat i amb el Quintet Empòrium, amb Tomàs Sobrequès; entre els alumnes del meu pare hi va haver l'insigne organista Rafel Tapiola. La mare, Remei Condom, era mestra, deixeblla del recordat Dalmau Carles; més tard també va ser professora de francès a l'Escola Normal. La mare va ser una dels quatre mestres

que, dirigits per Joan Gomis i Oromí, van realitzar el 1916 la primera Colònia Escolar de Girona, a l'Escalà; allò va ser memorable: els nois i noies van sortir de la plaça del Vi, de Girona, acompanyats de banda de música. A casa només es parlava d'educació, ja que la mare tenia una acadèmia de cultura general i comptabilitat i el pare una acadèmia de piano.

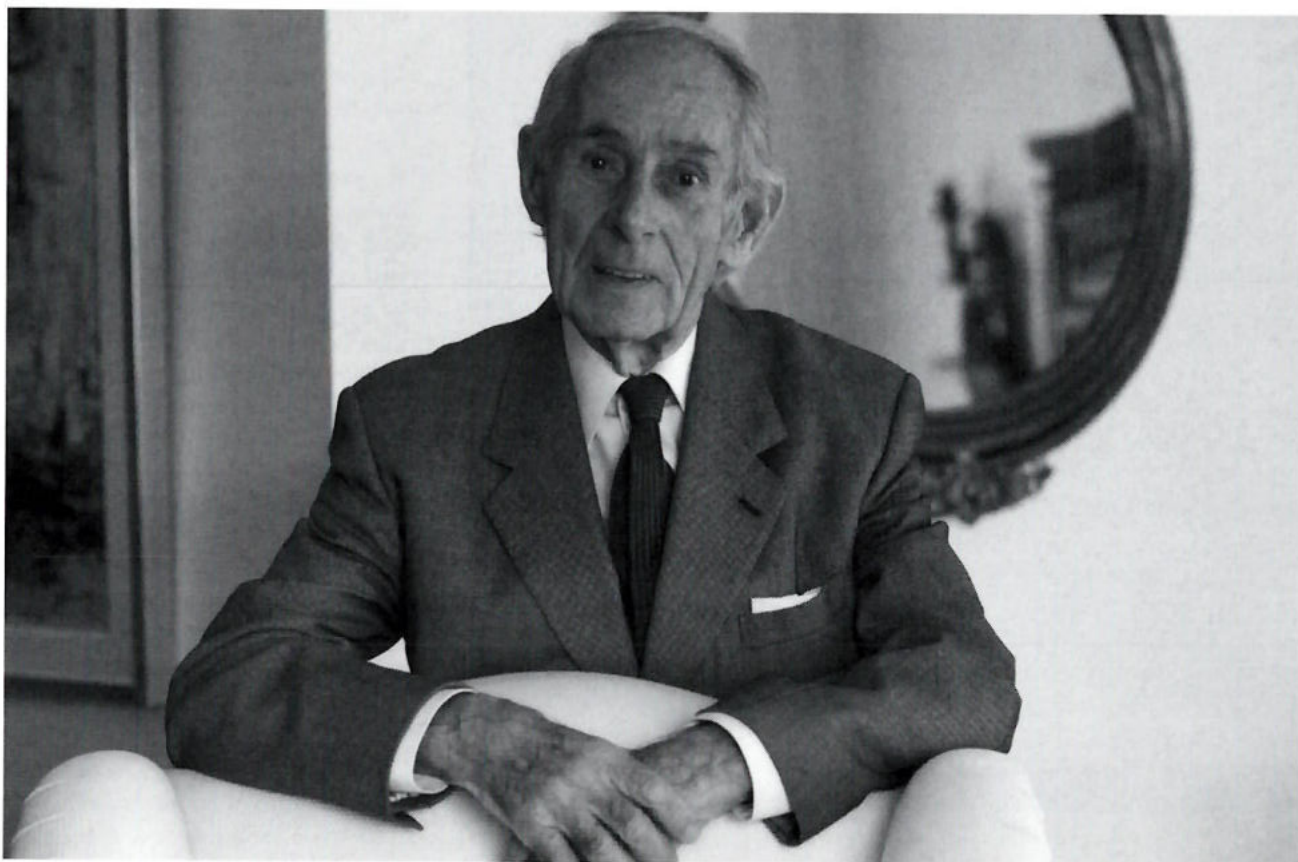
—Però vostè no va ser mestre.

—Sí que ho vaig ser! Vaig fer el batxillerat amb examen d'Estat inclòs, i, aprovat aquest últim, amb unes poques assignatures més tenies el títol

JORDI DALMAU

FOTOS: PERE DURAN

medicina i ciutadania

de *maestro de enseñanza primaria*. Vaig exercir només un curs escolar, al col·legi de Vilanna.

—Què va succeir, com va canviar de xip?

—Tot un gir. Va passar que jo vaig estar malalt greu d'una apendicitis amb complicació i a la clínica Bofill em va tocar de fer-hi una llarga estada; familiaritzat amb l'ambient, em va venir el desig de poder ser espectador d'una operació al quiròfan; el doctor i les infermeres s'hi van avenir. Així es va complir el meu somni; ho vaig trobar tan fascinant que aquell mateix dia vaig decidir que volia ser metge. Anterior-

ment havia pensat, fugaçment, fer arquitectura, perquè m'agradava molt l'art —havia estudiat dibuix i pintura.

—On s'estudiava art?

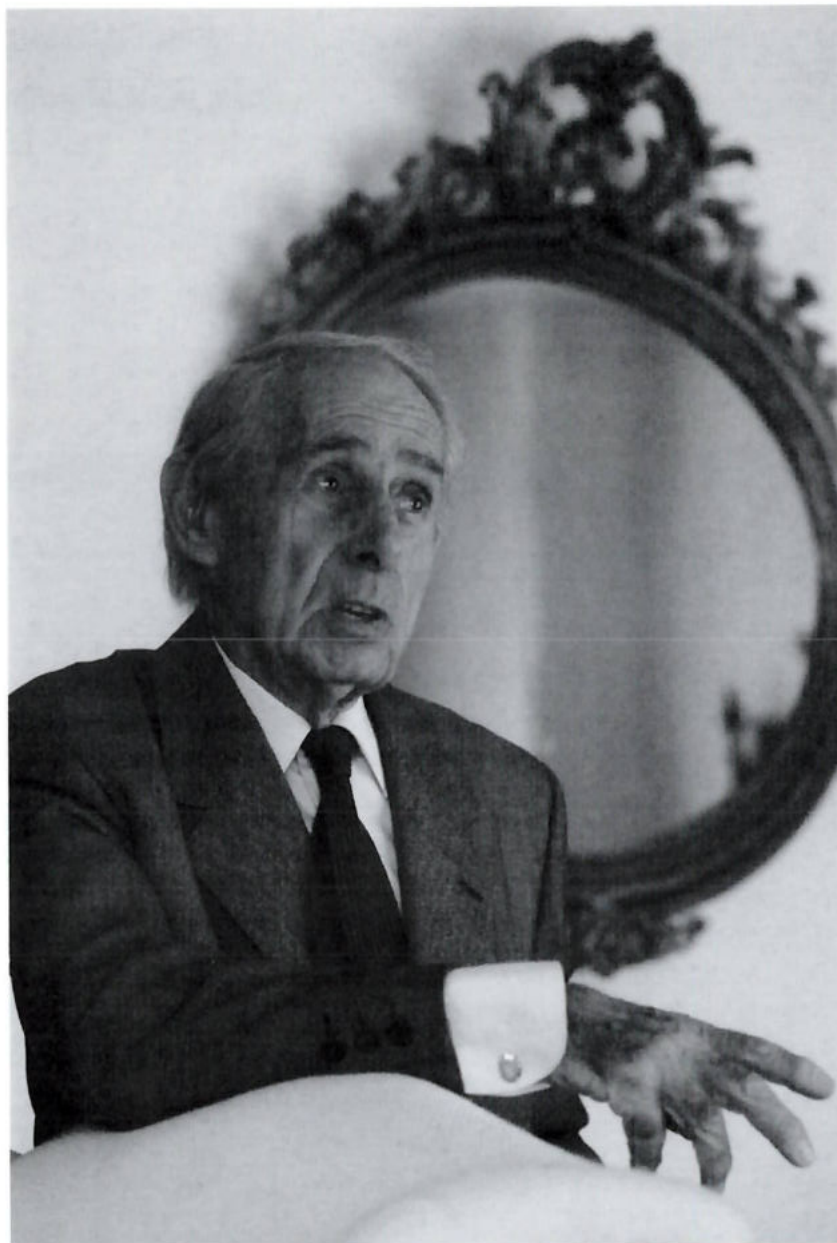
—A l'Escola de Belles Arts, dirigida per Josep Aguilera. El meu pare n'era professor de música. Tinc un record meravellós del professor Aguilera i dels meus companys d'escola, com Francesc Torres Monsó, Pere de Palol, Ernest Dalmau, Isidre Vicens, Benet Julià, Francesc Dalmau, Francesc Xavier Alberch. Més tard vaig anar a classe de pintura amb espàtula a casa de Fernando Ruiz de Ascarza, que signava Frady.

—El dibuix i la pintura l'han anat acompanyant amb l'exercici de la medicina?

—Ha sigut intermitent i esporàdic. El 1982 vaig arribar a fer una exposició a la sala Joan de Serrallonga, de Barcelona; i he col·laborat en algunes exposicions benèfiques.

—Tornem a aquell jove convalescent, a la clínica Bofill, espectador d'un quiròfan, que decideix estudiar medicina. Quants anys durava la carrera?

—Set. Tot un esforç per a la família. Tot a Barcelona. Els estudiants veníem per vacances a Girona, que encara era una ciutat...

—Sí. Posi-li un qualificatiu; li proposo escollir entre aquests dos, atribuïts a Girona: «Ciutat petita i delicada» o bé «Girona grisa i negra».

—Jo ho retocaria així: grisa i avorrida, però plena de bona gent. Quan venies de vacances observaves un nucli més o menys viu a la Rambla, una molt incipient i lenta vida cultural, una sola sala d'exposicions i una absència d'interès pel civisme i per la política.

—Aquesta senzillesa d'estructura de ciutadania, també era aplicable a la medicina que teníem a Girona?

—Els metges de Girona eren pocs, però sempre hem tingut grans professionals,

alguns capdavanters. Als anys cinquanta el nivell professional va pujar molt amb la inauguració de la Residència de la Seguretat Social, que va arribar a portar el nom d'Álvarez de Castro i més tard es va canviar pel de Josep Trueta. Obrir la Residència va suposar l'entrada, en quantitat i en qualitat, de professionals, tot i que aleshores no existien títols oficials. Han passat més de 50 anys. No es podia preveure la revolució tecnològica que tants avenços ens ha portat. Penso, per exemple, en l'instrumental d'un quiròfan: s'explica que en una clínica privada, fa molts anys, quan el metge operava d'apendicitis convenia situar el

pacient en un pla inclinat, per alliberar de pes el ventre; és el que s'anomena «tren de Lenburg»; doncs bé, això ho aconseguia el practicant situant-se a sota la taula i fent força amb l'esquena, fins que el doctor deia prou.

—Quan va acabar la carrera?

—El 1947 em vaig llicenciar en medicina i cirurgia per la Universitat de Barcelona. L'any següent vaig passar un examen voluntari de llicenciatura, amb qualificació d'excel·lent, aprofitant una estada a València en el servei de neurocirurgia del Dr. Barcia Goyanes; l'examen comprenia geriatria, oncologia, història de la medicina i endocrinologia. L'any 1949 em vaig donar d'alta al Col·legi Oficial de Metges de Girona, amb el número 821, i vaig començar la tesi.

—La seva especialització, quin camí segueix?

—T'he de repetir el que he dit de la meua família: mai podré agrair tot el que dec al meu entorn social. D'estudiant vaig fer-me molt amic d'en Lluís Barraquer Bordas, que era fill d'un eminent doctor, Lluís Barraquer Ferré. Aquest, en les nostres trobades, es va acreditar com el millor instructor i canalitzador del meu interès per la seva especialitat, la neurologia. A partir del 1950 i durant onze anys vaig ser assistent del Servei de Neurologia amb el professor Barraquer Ferré i amb el seu fill, el meu amic, company de classe a la UB, Barraquer Bordas. Entremig, el 1954 vaig obtenir el doctorat en medicina i cirurgia, amb la tesi «Estudi embriològic sobre l'origen, desenvolupament i significació dels neuròmers d'ORR», amb qualificació d'excel·lent, sota la direcció del Dr. Jaume Pujiula S. J., fundador de l'Institut Biològic de Sarrià. Vaig treballar de metge assistent del professor Eduard Tolosa a l'Institut Neurològic Muni-

«A Girona hi havia un nucli més o menys viu a la Rambla, una sola sala d'exposicions i una absència d'interès pel civisme i per la política»

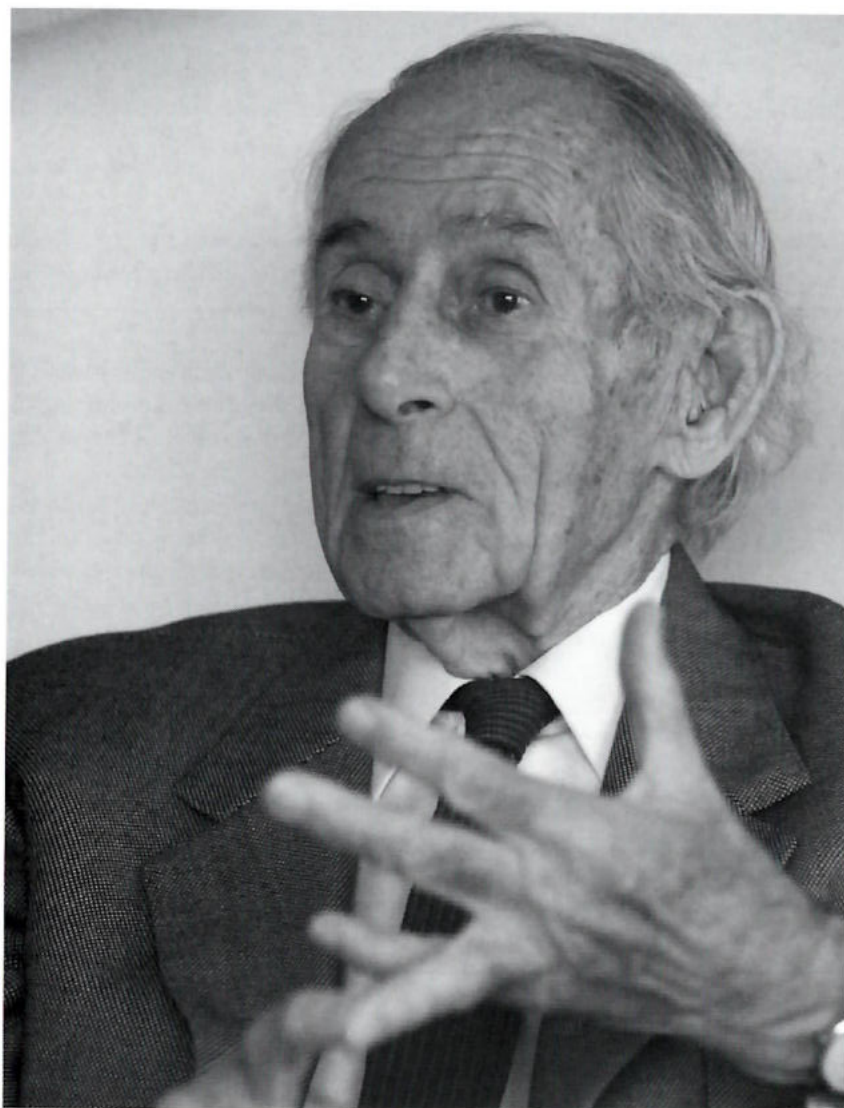
pal de Barcelona. Eren temps difícils: al quiròfan de neurocirurgia les operacions eren llargues i el recinte molt calorós; aleshores les infermeres varen idear de situar una barra de gel davant d'un ventilador, ben a prop, i així se suavitzava l'ambient... Vaig col·laborar amb el Dr. Tolosa en el Curs Intensiu de Neurocirurgia, que varen inaugurar amb l'assistència dels professors Kra-yenbuhl, de Zurich; M. David, de París; i Barcia Goyanes, de València. Des del 1951 he exercit en l'especialitat de neuropsiquiatria a l'ambulatori de la Seguretat Social a Girona, fins a la jubilació. Als primers temps de la Residència jo els prestava el meu aparell d'electroencefalografia, fabricat pel Dr. Soler Bachs, que me l'havia proporcionat; a la Residència no en tenien, i no solament els deixava el meu aparell, sinó que m'hi presentava per fer la prova necessària, perquè jo també havia d'adquirir experiència. Al 1953 vaig començar a exercir a L'Aliança, de Girona. Sóc membre fundador de la Societat Espanyola de Neurologia, amb el número 12, i membre numerari de l'Acadèmia de Doctors del districte Barcelona, elevada a Reial Acadèmia de Doctors el 1962. Tinc un record molt destacat del Dr. Ramon Sambola Casanoves, que va ser director del Manicomí de Salt del 1941 al 1959; un heroi de la medicina, perquè durant molt temps va ser l'únic metge per a 700 malalts. Em va honorar amb la seva amistat i guiatge quan el 1948 vaig obrir el meu primer despatx de neuropsiquiatria.

ment d'altres professorats que vaig realitzar més endavant.

—Queda ja molt enrere el col·legi del poble de Vilanna. Ara ve el Col·legi Oficial de Metges de Girona.

—El 1971 vaig entrar a presidir el Col·legi Oficial de Metges de Girona. Era una època en què la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears, presidida pel Dr. Salarich Torrents, finançava projectes de Col·legis de Metges que volguessin dignificar la seva seu. Ens hi vam acollir decidida-

ment. Obtinguérem deu milions de pessetes que es varen invertir en el local del xamfrà Lorenzana — Joan Maragall, baix i dos pisos. Va ser un goig molt ben rebut a Girona. Alguns companys tenien por de les despeses, però ens en vàrem sortir. Ens va semblar de donar gran importància a la presència d'obra artística a la seu del Col·legi. I així va ser: Torres Monsó, escultor ja consagrat, ens va fer un fris de bronze, unes anatomies que expressen l'origen de la vida; a la planta baixa Lluís Güell va realitzar-hi

—Podem dir que aquella seva juvenil vocació per l'ensenyament va ascendir a categoria universitària?

—Sí, certament. A partir del 1964, i durant dotze anys, em vaig dedicar al professorat en la matèria de psicologia, a l'escola d'ATS, del Servei Català de la Salut. Era el comença-

uns alts relleus amb motius de la vida i la mort, a base de personatges mitològics; anant a dalt hi teníem un plafó d'Emília Xargay, una planxa metàl·lica que representava un ull màgic; més amunt un quadre de Vila Fàbrega, entre d'altres. Era una excel·lent mostra d'art, molt valorada, tot i que algun educador d'un centre d'ensenyament proper al Col·legi de Metges no va acabar d'acceptar l'escultura de l'origen de la vida, per les anatomies que s'hi mostraven.

—En traslladar-se de seu el Col·legi de Metges, on varen anar aquelles obres d'art?

—Tot és al Museu d'Art, en dipòsit. Espero que si es fa una nova seu del Col·legi de Metges sigui tot recol·locat, perquè constitueix un patrimoni artístic de categoria i reflecteix un temps en què la dedicació que tots hi posàvem ens va deixar una marca inesborrable. Tots ens estimàvem molt el Col·legi de Metges; només et diré que per respectar la moqueta estrenada vàrem prohibir

fumar i fer vins d'honor. Tant m'ho vaig creure, jo, que des d'aleshores no he fumtat mai més.

—Tot i que potser ara mateix «no toca», li ho he de preguntar: per què molts col·legis professionals no inverteixen res a fer una seu ben digna?

—M'agrada la pregunta, però la resposta tu i jo la deixarem a l'aire. Els arquitectes, els aparelladors i els advocats ja han complert, amb unes seues excepcionals.

—Veritat que hi havia hagut un projecte de fer una seu comunitària de tots els col·legis professionals de Girona, a la plaça de l'Hospital?

—Sí, però el dia solemne de col·locar la primera pedra vàrem tenir la sort que el poeta Josep Tarrés va tombar la pedra davant de les autoritats, com un signe del rebuig popular al projecte.

—Qui havia coordinat els esforços del projecte d'aquella construcció?

—No ho sé.

—El Col·legi de Metges, com a entitat, intervenia en l'activitat de la societat civil?

—Sí. Els professionals no s'han de recloure als seus despatxos. N'hi ha algunes mostres. Vàrem treballar la proposta de candidatura pel premi Nobel per al Dr. Josep Trueta, un llançament de ressò universal. El doctor ens va escriure unes paraules memorables: «Sigui quin sigui el resultat, us en restaré agraït per sempre, car mostra que si bé encara hi ha massa afecció al *rebutisme* a casa nostra, també hi ha molts catalans que s'alegren del triomf dels compatriotes». Per cert, hi ha una anècdota de la qual sóc testimoni directe: l'alcalde de Figueres, Ramon Guardiola, em va dir que Salvador Dalí volia felicitar personalment el Dr. Trueta per aquella proposta al Nobel, i vàrem preparar la trobada, a Santa Cristina d'Aro, a casa de la família Trueta; el dia de la presentació varen comparèixer Dalí i Gala amb un plec de radiografies d'ella perquè el Dr. Trueta se les mirés i

«Gala va veure que el Dr. Trueta tenia en una paret un pòster del *Crist de Portlligat* i li va dir: "Veig que li agrada la pintura del meu marit; aprofiti-ho ara, que li signarà"»

les comentés professionalment. Un cop examinades les radiografies, cosa feta en un apart, Gala va dir que tenien pressa i la parella va marxar; més encara, tot sortint, Gala va veure que el Dr. Trueta tenia en una paret un pòster del *Crist de Portlligat* i li va dir: «Veig, doctor, que li agrada la pintura del meu marit; aprofiti-ho ara, que li signarà». I se'n varen anar menyspreant el sopar que el doctor havia fet preparar. Els altres convidats vàrem sopar exquisidament i tranquil·lament. La meua relació amb el Dr. Trueta va ser sempre d'alta cordialitat. Al Col·legi de Metges de Girona el vàrem nomenar col·legiat d'honor «pel seu anhel de perfecció científica i per una ànsia de lluita per les essències de la civilització», tal com vaig dir jo mateix en el discurs, el 1972, que va ser el primer que es pronunciava en català al Col·legi de Metges de Girona. En una altra ocasió vàrem promoure, junt amb els nostres col·legues de Perpinyà, la creació d'una regió sanitària compartida de cara a col·laboracions científiques, culturals i socials, per exemple la creació d'un únic codi deontològic dels Països Catalans; aquells encontres eren la més clara «voluntat de deixar constància de la nostra catalanitat», un objectiu desitjat ja des del 1936, i ara revitalitzat i amb el suport de les associacions mèdiques de Girona i Perpinyà. Una altra circumstància que ens va donar oportunitat d'intervenir va ser la commemoració del centenari de l'Hospital Psiquiàtric de Salt; l'Institut d'Assistència Sanitària va nomenar-me president de la comissió organitzadora de l'efemèrides; era el 1986 i en aquella ocasió ens vàrem veure honorats amb la presència de molts professionals de primera línia de l'especialitat.

—Parlem ara del Rotary Club que va fundar a Girona. Què és un Rotary Club?

—Rotary va ser fundat el 1905 per Paul Harris, a Chicago, Illinois, EUA. És una organització de gent de negocis i professionals que proporcionen servei humanitari i contribueixen al desenvolupament de la bona voluntat i la pau en el món. El nom de *rotary* ve de la imatge de la roda, perquè els socis ocupen càrrecs de l'organització per rotació d'un any. Nascut per a homes sols, més tard es va permetre l'admissió femenina, i va quedar

corregit. A l'Estat espanyol el primer RC es va fundar l'any 1920, a Madrid, i el 1922 un a Barcelona. Durant el franquisme es van prohibir les activitats dels RC. Jo vaig entrar en aquesta organització a través de Josep Ensesa, que em va parlar de la conveniència de fundar-ne un a Girona, i així ho vaig fer. Era l'any 1980. En aquella fundació i primera presidència em vaig sentir ben acompanyat pels amics Manuel Bonmatí, Pere Siqués, Ramon Sanllehí, Martí Boada, Modest Cuixart i altres. El mateix

1980 va ser aprovada i inscrita al Registre Nacional d'Associacions, del Ministeri de l'Interior de l'Estat espanyol. Ara el Rotary Internacional té un milió i mig de membres repartits entre 164 països i 29.000 clubs. I tinc el goig de comunicar que l'any 1990 el RC de Blanes va designar presidenta Carme Gironès i Teixidor, que es va convertir així en la primera dona del món que ha presidit un RC.

—Quines activitats porta a terme el Rotary Club de Girona?

—Una és l'organització i patrocini del Premi de Periodisme Manuel Bonmatí. Ja té 26 anys d'existència i premia articles sobre Girona. Fruit dels premis, hem realitzat dues publicacions de les obres guardonades que són una valuosa referència del que s'ha escrit últimament sobre Girona. Altres activitats i dedicacions són les diverses beques, per a periodisme, per a graduats universitaris, o per a entrenaments tècnics, educadors i metges recuperadors d'incapacitats. Tenim programes de salut, nutrició i desenvolupament humà. S'atorguen subvencions per al finançament de programes concrets de salut, com ara l'eradicació de la poliomièlitis al món. Es promouen grups d'estudi per a professionals en visita a altres països en missió de cooperació i solidaritat.

—També va assumir el compromís de l'inici dels estudis universitaris a Girona.

—Aquesta ciutat tenia un deute històric amb l'antiguitat. En el segle XV s'havia fundat l'Estudi General, però per diverses causes i greuges històrics allò es va estroncar. Ens restava la pedra treballada del seu record, a la porta de les Àligues, a la plaça de Sant Domènec. L'any 1969 es va reiniciar l'activitat universitària, amb una gran senzillesa, com una secció delegada de la Universitat Autònoma de Barcelona, per Ordre ministerial del 29 de desembre

de 1969. Depenent de la Diputació de Girona, es van iniciar estudis de primer cycle de lletres i ciències. Va ser-ne vertader treballador d'aquella sembra el Dr. Enric Mirambell, director de la Casa de Cultura de Girona, junt amb altres il·lustres gironins. A l'ensenyament de la psicologia se'm va encarregar impartir l'assignatura de fonaments biològics de la personalitat.

—I de la Casa de Cultura al Seminari.

—Sí, perquè el creixement de l'alumnat i de les matèries d'ensenyament va portar la necessitat de canviar de seu. Vàrem anar a l'edifici del Seminari, amb unes instal·lacions molt incòmodes. I cada dia es feia més necessari el segon cycle de les carreres que s'hi impartien; era insostenible haver d'anar i venir de Barcelona, per poder acabar carrera.

—I com anava el sosteniment?

—Aquesta qüestió no anava gens bé. Hi havia moltes dificultats i poca voluntat, fins i tot per part de les institucions que, segons els Estatuts de 5 de juliol de 1972, eren responsables dels pressupostos econòmics. Havíem de fer molts equilibris, gestions, visites; amb el Dr. Joan Miró, company de fatigues, encara ho recordem entranyablement.

—De quines xifres parlem?

—Per exemple, l'any 1976 el pressupost era de vint milions de pessetes per a tot el Col·legi Universitari de Girona. El Ministeri de Educació i Ciència va aportar-hi dues-cents mil pessetes, és a dir, un u per cent. Sense comentar. Aquell mateix 1976 vam convocar una roda de premsa que era el llançament d'un SOS: ens va apadrinar la seriosa sessió informativa

«A la universitat s'ha de fer l'ebullició de la "sopa ideològica", que és la seva raó de ser, la seva vida»

Manuel Bonmatí, president de l'Associació de la Premsa a Girona. Junt amb el Dr. Miró, subdirector del CU, i el Dr. Salleras vàrem demanar que la societat civil de Girona es mentalitzés de la necessitat de donar-nos suport, en l'ocasió històrica d'un pas decisiu cap a l'obtenció de la categoria d'Universitat de Girona.

—Quines etapes es varen anar complint?

—El 1972 el Col·legi Universitari de Girona va obtenir el reconeixement oficial, tot i que provisional, i el conveni econòmic encara no cobria necessitats. El 1975 ja es va constituir el Patronat del CU de Girona, amb una presidència que tinc l'honor d'haver portat a terme, amb nomenament que vaig rebre del rector de la UAB, Dr. Josep Cabré. El 1976 vaig donar possessió del càrrec de director al Dr. Jordi Nadal i Oller. En l'exercici de professor vaig continuar amb nova matèria, psicofisiologia. L'alumnat augmentava molt, hi havia cursos de setanta, d'excel·lent categoria, molts provinents de magisteri. És ben cert que hi apreníem tots. Però sobretot aquells pioners i professors tenim el goig i l'honor d'haver reprès la continuïtat universitària que Girona es mereix. La definitiva categoria d'universitat es va aconseguir l'any 1991.

—Ara que la tenim, quin creu que ha de ser el model d'una universitat?

—A la universitat s'ha de fer l'ebullició de la «sopa ideològica», que és la seva raó de ser, la seva vida. M'agrada de dir-ho així, com una continuació de l'expressió «sopa biològica» que, segons Jacques Monod, bioquímic i premi Nobel de fisiologia i medicina, va ser la precursora de la vida al nostre planeta. La imatge tradicional que durant moltes èpoques teníem fixada no funcionava pas bé. No val només despatxar títols. Les estructures anquilosades s'han

anat reconvertint en estructures veritablement democràtiques. Com tots els processos, aquest s'ha de realitzar amb respecte i tolerància. En el moment present una universitat ha de contribuir noblement al millorament de les qualitats de vida. Hem d'agermanar universitat i societat, hem d'arribar a la síntesi necessària per avançar en el desenvolupament d'un autèntic esperit social. És un deure que els gironins hem de complir en el mitjà on hem nascut. Una universitat i el seu país es necessiten mútuament, amb l'escalf de la seva amistat podem i hem de millorar l'entorn físic i social.

—Per acabar, mireu-nos el tema que Girona té actualment sobre la taula: la Facultat de Medicina de la UdG. La seva ubicació sembla que té molts pretendents.

—Cal tenir clar que una universitat és una unitat. Una Facultat de Medicina no es pot entendre desconnectada en un espai llunyà, perquè la recerca, per

desenvolupar-se, en molts casos necessita una interrelació propera amb una altra càtedra, com pot ser biologia o bioquímica, i d'altres que poden complementar-se. El Dr. Serra Ramoneda ens ho va dir ben clar: «Una Facultat aïllada no és res». És la mateixa Universitat que ha de tenir la paraula per assumir i integrar. Val a dir que el primer pensament d'iniciar «estudis de Medicina» és de l'any 1977, des del Patronat del Col·legi Universitari de Girona, es va veure la necessitat d'anar més enllà de ciències i lletres que aleshores s'impartien; junt amb la meua signatura, com a president del Col·legi, varen firmar Jordi Nadal, Joan Miró, Josep M. Nolla, Joan Salvà, Josep Grifoll i els diputats Joan Paredes i Ramon Sala. D'allò fa més de trenta anys. Aleshores no va poder progressar. Felicitem-nos, tots plegats, que la vitalitat de Girona permeti ara convertir les esperances en esplèndides realitats.

Jordi Dalmau

